

foreningen 2 foreldre

Deres ref
13/2338

Vår ref

Dato
03.01.14

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo
postmottak@bld.dep.no

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til "Gjennomføring i norsk rett av Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn mv"

Sammendrag

Foreningen 2 Foreldre mener at lovgivningen på familieområdet bør være normativ, grensesettende og tydelig. Den bør fremme likeverdig foreldreskap som norm.

Foreningen 2 Foreldres er positive til forslaget om å gjøre Haagkonvensjonen av 1996 til en del av norsk lov. Det er et viktig signal fra norske myndigheter om at det vil legges sterkere vekt på å følge internasjonale regler på området. F2F mener dette er spesielt viktig med tanke på gjennomføring av samvær på tvers av landegrenser og med tanke på å mer effektivt kunne tilbakeføre barn som er bortført på tvers av landegrenser.

F2F støtter at konvensjonen tas inn i norsk lov ved inkorporasjon.

F2F syn på "Gjennomføring i norsk rett av Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn mv" kan sammenfattes på følgende måte:

- Barn har i utgangspunktet rett til et familieliv med begge sine foreldre og begge familiegrener, uavhengig av foreldrenes samlivsstatus.
- Normalt vil det være til barnets beste å ha best mulig samlet foreldrekontakt.
- Ved avgjørelser om hva som er til barnets beste, må vurderingen gjøres ut fra hva som er best for barnet i et livslangt perspektiv.
- Norge bør bidra til å hindre at internasjonale foreldretvister kompliseres og at norsk lovgivning ikke er i motstrid for internasjonal rett.

foreningen 2 foreldre

- Det må være sterke grunner for å pålegge barnet flytting langt bort fra barnets etablerte hjemsted og/eller den ene forelderen.
- Tilsvarende bør det være enkelt å tilbakeføre barnet til sitt hjemsted, når den ene forelderen har flyttet eller bortført barnet i strid med pålagt varslingsplikt og barnets beste. Også når dette medfører flytting til utlandet.
- Barneloven bør endres slik at flyttespørsmålet legges under avgjørelsesmyndigheten som følger av felles foreldreansvar som foreslått av flertallet i barnelovutvalget i NOU 2008:9, både for flytting med barn nasjonalt og internasjonalt.

Foreldreansvaret

Foreldreansvaret står sentralt i norsk lovgivning og i Haagkonvensjonen, selv om Haagkonvensjonens begrep "parental responsibility" favner både det norske foreldreansvaret og griper inn i vergemålslovens område.

For barn født i Norge bør begge biologiske foreldre få del i foreldreansvaret automatisk i kraft av å være foreldre, uavhengig av samlivsstatus. Dette vil understreke begge foreldres plikter overfor barnet. Dette vil også gjøre rettsprosesser mindre kompliserte og langvarige.

Kun i særskilte tilfeller, når sterke grunner taler for det, skal det være mulig å fradømme en av foreldrene foreldreansvaret.

Flyttespørsmålet

Vi tar utgangspunkt i følgende utdrag fra høringsnotatet:

"Foreldres rettigheter ved flytting/reise ut av landet
Forelder med foreldreansvar kan i dag bestemme flytting ut av landet. Ved felles foreldreansvar må begge samtykke, og foreldrene kan i slike tilfeller bare ta barnet med på «stuttare» utenlandsreiser uten samtykke fra den andre. Haagkonvensjonen 1996 har «habitual residence» som såkalt tilknytningskrav for jurisdiksjon, og det er behov for å drøfte flyttebegrepet i barneloven, særlig grensene mot opphold, også med tanke på en enklere praksis i saker uten tilknytning til konvensjonen."

Flyttespørsmålet bør samordnes juridisk ved innenlands og utenlands flytting, f.eks. ved å legge spørsmålet om flytting med felles barn under felles foreldreansvar som foreslått av barnelovutvalgets flertall (alle unntatt en), ref NOU 2008:9.

Verden blir stadig mer internasjonal, og barns tilknytning til familie over landegrensene blir stadig vanligere. Dette skaper mer kompliserte saker ved foreldretvister.

foreningen 2 foreldre

Konflikt, miljøskifter og separasjon fra viktige tilknytningspersoner er uheldig for barn. Flytting innebærer som regel alle tre faktorene. Et lovverk som belønner flytting og barne bortføring som taktisk virkemiddel i en foreldretvist er ikke bra for barna som rammes av dette.

Manglende sanksjoner overfor dem som bortfører barn, eller bruker flytting i strid med barnas beste som taktisk virkemiddel, har i årevis vært et problem både nasjonalt og internasjonalt. Det er behov for regulering på dette området som klart avgrenser foreldres muligheter til å bruke flytting som taktisk virkemiddel i en foreldretvist, og som sanksjonerer slik oppreden.

Barneperspektivet bør legges til grunn for lovverket, og dette bør være begrunnet ut fra de samme prinsippene, enten det gjelder innenlands eller utenlands flytting eller barne bortføring.

Blant de mest fremtredende prinsippene bør være at barnets beste normalt er å ha god tilknytning til, kontakt med og oppfølging av begge foreldrene. Flytting langt bort fra en av foreldrene bør i utgangspunktet være ansett som lite positivt for barnet.

Flytting og barne bortføring som taktiske grep i foreldretvister

Et viktig prinsipp i Haagkonvensjonen er å samordne innsatsen mot barne bortføring.

Loven bør derfor skille på de tilfellene barnet har blitt urettmessig tatt bort fra sitt opprinnelige miljø og de tilfellene hvor barnet er vel etablert på nåværende bosted, og det er spørsmål om barnet skal følge med den ene forelderen, når denne flytter.

I førstnevnte tilfelle bør loven bidra til å gjenopprette opprinnelig situasjon, og bare i særlige tilfeller komme frem til noe annet.

Avtalefrihet, avtaleplikt og familiens integritet må få større plass

Hovedregelen bør være at foreldrene skal bli enige om flytting og barnets bosted i fellesskap. Dette bør gjelde både innenlands og utenlands, da konsekvensene for barna i mange tilfeller er like drastiske for innenlands flytting.

Dersom foreldrene ikke blir enige om barnets bosted, må det vurderes av en objektiv tredjepart hva som er til barnets beste - å bli igjen i sitt vante nærmiljø med den ene forelderen - eller flytte med den andre.

Det bør være den som ønsker å flytte med barna som tar flyttespørsmålet til retten, ikke omvendt, som i de fleste tilfeller i dag.

Rettslige avgjørelser om flytting bør i større grad enn tidligere være begrenset til å ta stilling til selve flyttingen, og ikke sette foreldrenes rettslige status eller forhold til barnet på spill.

F2Fs høringsuttalelse til "Gjennomføring i norsk rett av Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn mv"

foreningen 2 foreldre

Dersom utgangspunktet for saken er en nylig gjennomført flytting av barnet som er omtvistet, bør retten kunne idømme tilbakeføring av barnet til den andre forelder. Det bør i den sammenheng ikke være nødvendig å frata den ene forelder rettsposisjon for å oppnå dette.

Tilsvarende, om helt spesielle forhold tilsier det, bør retten kunne idømme flytting mot den ene forelderens vilje, også når dette innebærer flytting bort fra barnets etablerte hjemmemiljø. Også her uten at forelderens rettslige posisjon skal settes på spill.

F2F støtter derfor forslaget om at dersom retten tillater en flytting med barnet utenlands ut fra en vurdering av barnets beste, skal ikke retten samtidig være "tvunget" til å fradømme foreldreansvaret fra en av foreldrene.

Sanksjoner og normsettende, tydelig lovverk bør innføres

For å kutte ned på antall saker for retten om flyttespørsmålet bør prosessbyrden snus, slik at det er den som ønsker å flytte som må ta saken til retten og sannsynliggjøre at en flytting vil være til barnets beste.

Gjør den ene forelder seg skyldig i barnebortføring, eller flytting klart i strid med barnets interesser, bør snarlig tilbakeføring til opprinnelig bosted være hovedprinsippet. I stedet for at en konflikt skal medføre en lang rettslig drakamp, bør loven være tydelig og gi gode sanksjonsmuligheter for å gjenopprette den opprinnelige situasjonen inntil flyttespørsmålet kan endelig avgjøres.

I alt for stor grad blandes kortene i slike saker. "Barnets beste" vurderinger, treghet i rettslige prosesser, osv gjør at ulovlig barnebortføring "tilgis", "ny status quo" etableres mens partene venter på at saken kommer til rettslig behandling. Dette åpner for manipulasjon av rettssystemet og konfliktfylte og langvarige foreldretvister. Klare, tydelige og raske sanksjonsmidler bør innføres.

Et eksempel på dette er barnebortføring utenlands når det pågår en sak om del i foreldreansvaret. Man står da maktesløs ihht §20 i barnebortføringsloven som krever del i foreldreansvaret for å få dokumentasjon fra norsk rett om ulovligheten. Her bør loven endres slik at også foreldre i en foreldretvist kan få denne dokumentasjonen fra retten.

Barneperspektivet bør inn i flyttespørsmålet

Loven bør på dette området også gjøres mindre konfliktorientert. Den bør klart definere ønsket adferd, og hva som regnes som normalt, for deretter å definere hvordan avvik skal håndteres.

Det normale, og ønskelige, i Norge idag, er to relativt likeverdige foreldre, som bor relativt

foreningen 2 foreldre

nær hverandre geografisk, og som i praksis deler på omsorgen for barnet. Foreldrene bør oppmuntres til å bo i nærheten av hverandre, og å la barnets behov komme foran egne.

Et problem med flytting (og andre stridsspørsmål), slik ordningen fungerer i dag, er at flyttespørsmålet er knyttet [subjektivt] opp mot statusen til den ene forelderen, og ikke til hva som [objektivt] er til det beste for barnet. Ved utenlands flytting er flyttespørsmålet knyttet opp mot foreldreansvaret, og innenlands mot bostedskompetansen.

De fleste foreldre har i dag en relativt lik rolle og tilknytning til barnet, selv om den ene som regel får barnets faste bosted alene. Ved flytting vil foreldrenes juridiske status få uforholdsmessig stor vekt, ofte på bekostning av barnets beste. Dette svekker barneperspektivet.

Barneperspektivet må innebære at man i større grad ser på reelle forhold vedrørende barnas behov, og ikke foreldrenes rettslige posisjon.

Det normale er og bør være at begge foreldrene har en sterk og tilstedeværende rolle i barnas liv. Flytting langt bort fra den ene forelderen bør derfor være noe som unntaksvis kan tillates uten den andre forelderens samtykke, dersom dette er vurdert av en objektiv tredjepart å være til barnets beste

Begrunnelsen for bostedsforelderens flyttekompetanse har tidligere vært knyttet til bostedsforelders handlefrihet og fordom om den ene forelderens større betydning for barnet. Faktum er at foreldrenes roller er langt mer likeverdige nå enn da barneloven av 1981 ble innført, uten at dette er tilstrekkelig fanget opp ved senere lovrevisjoner.

I de fleste tilfeller hvor det er flytting med barn er det heller bostedsforelders interesser mht jobb eller ny familie som er den primære flyttegrunnen. I de færreste tilfeller hvor barnet flytter med bostedsforelder begrunnes flyttingen med at "barnet trenger å flytte for å få en bedre livssituasjon".

For å styrke barneperspektivet bør flyttespørsmålet, også innenlands, fjernes helt fra bostedsforelders mandat og legges under felles foreldreansvar. Avgjørelsen om flytting med barn bør tas av foreldrene i fellesskap, evt. av retten dersom foreldrene ikke blir enige. Dersom en flytting med barnet finner sted må det også fastsettes hvordan samvær med den andre forelderen kan gjennomføres, f.eks. ved at større deler av ferien tilbringes hos samværsforelder for å kompensere for bortfall av hverdagssamvær pga lange reiseavstander.

Hovedregelen bør være at det er barnets interesser som kommer først, ikke en av foreldrenes. Normalsituasjonen bør være at foreldrene oppfattes som likeverdige, uansett nåværende juridiske status. Med en slik endring vil det bli langt mindre attraktivt å flytte med barn og la barna og den andre av foreldrene bære konsekvensen av flyttingen.

Dagens frihet til å flytte innenlands med barnet, uten den andre forelderens samtykke, gir først og fremst et signal til bostedsforelder om at kontakten med den andre forelderen er

F2Fs høringsuttalelse til "Gjennomføring i norsk rett av Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn mv"

foreningen 2 foreldre

underordnet dennes egne behov.

Dersom man skal gjøre flyttekompetansen utenlands mer lik den man har innenlands, bør det være innenlands flyttekompetanse bli som innskjerpes, snarere enn at utenlands flytting liberaliseres.

Likeverdig foreldreskap som utgangspunkt for "barnets beste" vurderinger

Det er ingen grunn til at den ene forelder i en reorganisert familie skal ha større handlefrihet enn det som ville vært tilfellet i en kjernefamilie. Likeverdig foreldreskap også etter samlivsbrudd nærmer seg mer og mer normen både i folkeopinion og praktisering.

Evalueringen av meklingsordningen fra 2011 viste at ca halvparten av foreldrene praktiserte mer enn vanlig samvær. "Vanlig samvær" utgjør nå ca 40% av tiden. Noe som i seg selv er så mye at man snakker om en felles omsorgsløsning, mer enn omsorg og samvær ("besøk").

Hvem som får barnets faste bostedet avgjøres fortsatt ofte basert på tradisjon snarere enn ut fra at det er en likeverdig kjernefamilie som reorganiseres ved samlivsbrudd.

Det faktum at så mange foreldre til barn med to hjem praktiserer felles omsorgsløsninger, samt at forskjellene mellom foreldrene mht betydning for barnet er blitt så liten bør, medføre endring i lovregulering av flyttespørsmålet. Offisiell holdning i dag er, i praksis, at det er en stor asymmetri mellom bosteds og samværsforelders roller og betydning for barnet. Dette er en anakronisme som støtter det utdaterte synet om at samværsforelders kontakt med barnet kan ofres, dersom bostedsforelder ønsker å flytte langt bort.

Med dagens mer likeverdige foreldresituasjon bør det bli mer vanlig at bostedskompetansen viker når bostedsforelder velger å flytte bort fra barnets vante miljø, og at barnet etter en konkret vurdering blir boende igjen i sitt vante nærmiljø sammen med den andre forelder når dette er til barnets beste. En slik "fallhøyde" for bostedsforeldre ved flytting med barn vil trolig også gjøre at mange tenker seg om flere ganger før de velger å flytte vekk fra felles nærmiljø.

Fast bosted skal i seg selv ikke tas til inntekt for den ene forelderens bedre egnethet som forelder.

Dersom retten bes ta stilling til spørsmål som i betydelig grad endrer en etablert ordning, skal foreldrenes likeverdighet legges til grunn som utgangspunkt, også i de tilfeller den ene har etablert fast bosted alene.

Barnets beste skal ikke knyttes mot den ene forelderens formelle status, men vurderes utelukkende fra barnets totale livssituasjon, tilhørighet og barnets behov.

foreningen 2 foreldre

Hittil har flytting utenlands medført at den ene forelderens fradømmes foreldreansvaret for å muliggjøre flytting. Dette er ingen god løsning, da det innebærer å frata barnet omsorg fra, og å nedvurdere betydningen av, en av foreldrene. Retten bør derfor kunne avgjøre at dersom barnets beste tilsier det, skal barnet kunne flytte utenlands uten å ta fra en av foreldrene det juridiske foreldreansvaret.

Dersom foreldrene ikke kan komme til enighet om store spørsmål vedrørende barnets bosted, omsorgsordning o.l bør retten i hovedsak ta stilling til disse spørsmålene isolert, og ikke løse problemet ved å gi den ene forelderens særlig avgjørelsesmyndighet, eller frata den andre myndighet.

Norsk lovverk henger etter den generelle samfunnsutviklingen, hvor normalen er to tilnærmet likeverdige omsorgs og tilknytningspersoner. Å fortsette å praktisere prinsippet om å knytte barnets interesser opp mot bostedsforelders interesser blir feil. Retten må kunne gjøre vurderinger av barnets beste, uten at etablert bostedskompetanse kommer i veien for dette.

Et krav for å idømme flytting til utlandet bør være at landet det flyttes til ivaretar barnets og den andre forelderens gjensidige rettigheter. Er det for eksempel fare for at forelderens flytter videre til et tredje land eller at landets lover gjør det vanskelig å ivareta barnets og den andre forelderens interesser, herunder opprettholdelse av foreldreansvaret og/eller samvær, bør flytting ikke innvilges.

Kommentarer til utkast til lov om gjennomføring

I "forslag til lov om gjennomføring i norsk rett av Haagkonvensjonen...." §1 foreslås ordet "foreldremyndighet" brukt. F2F anbefaler å samordne terminologien med terminologien som benyttes i barneloven, for å unngå udefinerte begrep og begrepsforvirring.

Sluttkommentar

F2F mener at lovverket på barneområdet bør være normativt, grensesettende, tydelig. Samt fremme likevedrig foreldreskap, barne- og familieperspektivet. Det er derfor viktig at man går grundig gjennom og moderniserer barneloven til å være i takt med dagens familiemønstre. Et av de konfliktskapende og kompliserende elementene er at så mange spørsmål rundt barnets beste er knyttet opp mot den ene forelderens juridiske status. Dette svekker barneperspektivet og skaper, i strid med intensjonen, mer lovløse tilstander. Et paradoks er at barneloven, som er formulert for å klargjøre rettigheter ved en avklart juridisk rettsposisjon i forhold til barnet, i de fleste tilfeller anvendes på uavklarte situasjoner.

Mange av problemene Haagkonvensjonen skal løse, herunder barne bortføring, ville kunne elimineres i mange tilfeller dersom lovverket hadde virkelig regulerende kraft ved samlivsbrudd. Man bør ved formulering av loven ta utgangspunkt i normalsituasjonen, eller

F2Fs høringsuttalelse til "Gjennomføring i norsk rett av Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn mv"

foreningen 2 foreldre

ønsket normalsituasjon, ved samlivsbrudd og ikke i ekstremisituasjoner. Tilslutning til Haagkonvensjonen bør skje på en måte som fremmer likeverdig foreldreskap og barns rett til to foreldre, hele familien, og rett til naturlig stedstilhørighet.

Haag konvensjonens ordning med tilbakeføring av bortførte barn er meget bra, men dette er på mange måter behandling av symptomer. Man bør ta ondet ved roten og fjerne årsakene til at problemene konvensjonen er ment å løse i det hele tatt oppstår. For eksempel knytningen mellom en av foreldrenes rettsposisjon og flyttekompetansen. Dette bør gjennomføres over hele linjen, slik at hele flytte og barne bortføringskulturen kommer inn i ordnede former og hele holdningen om retten til å ta egenrådige avgjørelser om barnets bosted blir bekjempet.

Med vennlig hilsen

Roger Sollied Johansen (sign.)
Leder, Foreningen 2 Foreldre

Rune Harald Rækken
Nestleder, Foreningen 2 Foreldre